

Seemenduse meistrikläss

Pille Kütt

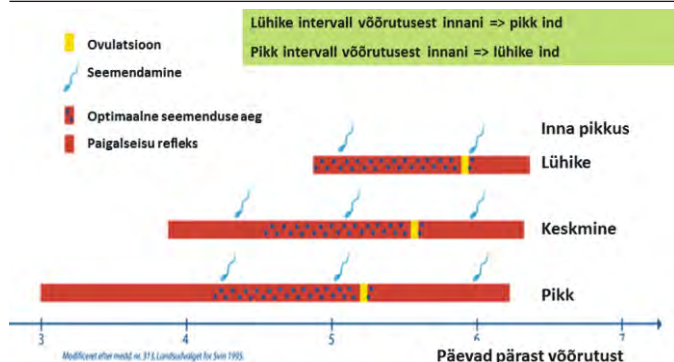
Eesti Tõusigade Aretusühistu

Eesti Tõusigade Aretusühistu on võtnud endale ülesandeks korraldada igal aastal Eesti seakasvatajatele üks põhjaliku teemakäsitlusega kahepäevane seminar, et tuletada meelde ja kinnistada juba õpitut ning saada uusi teadmisi just välislektoritelt. Eelmisel aastal esines seakasvatajatele John Gadd Inglismaalt. Selle aasta peaesineja oli Taani seakasvatustõustaja Kirsten Kyndesen, kes tegutseb väikesel Bornholmi saarel ja on seakasvatajatele nõu andnud juba üle viieteistkümnepäevase aasta. Oktoobri seemendus- alase seminari teemaks oli seakasvatajate teadmiste parandamine emiste ettevalmistusest uueks sigimistsükliks, inna avastamine, sperma käitlemine ja seemendusosakonna töö korraldamine seafarmis.

Tähelepanu ja keskendumine. Nii emiste valiku kui inna avastamise juures on väga oluline olla tähelepanelik. Põrsastest võõrutatud emiste lauta minnes tuleb kesken-

Joonis 1. Inna avastamine

Joonis 2. Seemendamine

duda ainult indlevate emiste väljaselgitamisele. Taani seakasvatustajad on hakanud üha enam tähelepanu pöörama kõrvalistele mõjudele. Näiteks seemenduslata minnes ei tohi töötaja kaasa võtta mobiiltelefoni, mis võib tema tähelepanu hajutada ja mõjutada töö tulemust.

Esimesed inna tunnused avalduvad tavaliselt 3.–4. päeval pärast põrsaste võõrutamist. Õige innaavastamise tehnika esimene samm on kuldi kontroll. Selleks tuleb pühkida indleva emise välissuguorganeid paberiga ja visata paber kuldi ette. Teine samm on inimese poolt imiteerida kuldi tegevust indleva emise juures. Taanlased kasutavad inna kontrollis viie punkti skeemi.

Iga emise kontrolliks tuleb kulutada vähemalt üks minut. Samas sõltub kuluv aeg inna erinevast faasist ja sellest, kui hästi on kult aktiveeritud.

Oluline on emised eelnevalt sorteerida ja probleemset emikud, ammehised, liigselt lahjunud emised jt paigutada ja märgistada eraldi. Neid emiseid tuleb hakata vaatlema juba esimesel päeval pärast võõrutust inna avastamiseks. Inna avastamiseks saab kasutada kontrollsüsteemi: 3. ja 4. päeval pärast võõrutust üks kord päevas, 5. päeval kaks korda päevas, probleemsetel emistel kaks korda päevas alates esimesest päevast.

Seemendamine. Väga oluline on hügieen. Emise välissuguorganid tuleb puhastada puhta paberrätiga, et kateetri

sisseviimisel ei satuks tuppe mustust. Ebapiisava hügieeni tagajärjeks võivad olla ümberindlus ja emakapõletik. Inna kestus on keskmiselt 60 tundi (varieerudes 30–140 tunnini), ovulatsioon toimub inna teise kolmandiku järel umbes 40 tundi pärast inna algust. Optimaalne aeg seemendamiseks on 24 tundi enne ovulatsiooni kuni 4 tundi pärast ovulatsiooni.

Suurt tähtsust omab ka sperma õige säilitamine. Temperatuuril alla 15 °C säilitamine tekitab spermidele pöördumatuid kahjustusi ja viljastusvõime langeb. Üle 18 °C temperatuuril kulutavad spermid energiat ja lüheneb nende eluiga. Õige on säilitada spermadoose 16–18 °C juures. Soovitus igale farmerile – muretsega endale miinimummaksimum termomeeter, et oleksite alati kindel säilitatava sperma kvaliteedis.

Tiinuskontroll. Kõige varasema ja efektiivsema tiinuse kontrolli saab kuldiga. Kult avastab umbes 30% mittetiinetest emistest. Alati tuleks kasutada kult, kuid mitte ainult. Tiinuskontrolli on soovitatav teha ultrahelitestriga 28. ja 35. tiinuspäeval, kuid see vajab harjutamist ja kogemust. Anduri vale asetuse korral on lihtne saada positiivne tulemus, suunates anduri põiele, või saada mittetiine tulemus, suunates anduri emakast mööda. Ultraheliskanneriga testitakse emiseid alates 24. tiinuspäevast. Kontrollida tuleks emist mõlemalt poolt ja ebaselge tulemuse puhul korrata testi nädala pärast.

Eesmärkide seadmine. Farmitöö lihtsustamiseks ja tõhustamiseks soovitatakse Kirsten Kyndesen kasutada eesmärkide süsteemi. Eesmärgid peavad olema konkreetsed, mõõdetavad ja õigesti ajastatud. Samuti peavad need olema realselt teostatavad ja koos meeskonnaga ette valmistatud. Eesmärgid peavad olema ajaliselt määratletud ja iga tööloigu eest peab olema kinnitatud vastutaja. Tähtis on töötajate motiveerimine. Heade töötulemuste saavutamiseks peavad tööd olema koordineeritud kõikides farmi osakondades.